

Rodzaj obiektu¹	Nazwa obiektu		Miejscowość	
KWATERA WOJENNA	KWATERA OFIAR TERRORU NIEMIECKIEGO		GNIEZNO	
Zdjęcie – widok ogólny	Kategoria	II wojna światowa		
			Adres województwo / powiat / gmina	WIELKOPOLSKIE / GNIEŹNIŃSKI / GNIEZNO
			ulica / lokalizacja opisowa	CMENTARZ FARNY, ul. Witkowska
			Właściciel / zarządca terenu / działka nr	Parafia rzymskokatolicka pw. św. Trójcy, ul Farna 6, Gniezno 300301_1.0001.AR_88.1/4
			Kwaterna, rząd / ewent. lokalizacja opisowa	Kwaterna zlokalizowana po lewej stronie ścieżki prowadzącej od wejścia od ul. Witkowskiej. GPS: 52°31'08.7"N 17°36'21.5"E (52.519083, 17.605972)
			Podstawowa informacja o pochowanych	OFIARY TERRORU NIEMIECKIEGO – 105 osób
			Datowanie	1945 r.
			Forma ochrony	GRÓB WOJENNY
			Wymiary (szer., głęb., wys.)	Kwaterna: ok. 12 m. x ok. 31,6 m.
			Material	Kamień, beton, lastrico, granit

Szkiec sytuacyjny		Opis obiektu i inskrypcje
		<p>Kwaterna jest wydzielona w ramach obszaru cmentarza parafialnego przy ul. Witkowskiej. Obiekt podzielono na dwie części. W pierwszej (bliżej ul. Witkowskiej) znajduje się 40 grobów, ujętych w pięciu rzędach, z których nieliczne posiadają zachowaną tablicę inskrypcyjną (60 cm x 25 cm). Pochówki dotyczą osób zamordowanych w 1939 r. Kwaterna otoczona jest ogrodzeniem łańcuchowym wspartym na niewielkich kamiennych blokach. W skrajnej, północno – wschodniej części kwatery, znajduje się grób jeńca brytyjskiego. Całość tej części kwatery jest wyłożona kostką brukową. Druga kwaterna nazywana potocznie mogiłą zbiorową otoczona jest murkiem o nieregularnej wysokości. W centralnej części kwatery znajduje się okazały pomnik nagrobny (4,3 m x 6,1 m x 66 cm) z przymocowanym krzyżem. Nieco wyżej zlokalizowane są dwa znicze dodane w 1967 r. Całość wieńczy płyta pionowa w formie ściany. W centralnej części umieszczono płaskorzeźbę żołnierza uwalniającego się z kajdan i trzymającego miecz oraz wieniec laurowy. W tle za żołnierzem widnieje orzeł. Poniżej płaskorzeźby okazjonalna tablica inskrypcyjna (72 cm x 120 cm). Po lewej i prawej stronie wypisano alfabetycznie osoby, które spoczywają w tym miejscu, a które udało się zidentyfikować w czasie prowadzonych ekshumacji.</p> <p>Inskrypcja centralna:</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center;"> <p>Na tym miejscu spoczywa 105 ofiar hitlerowskiego terroru zamordowanych na Dalkach zamęczonych we Wronkach świętych i powieszonych w Rawiczu w latach 1939 -1943 CZEŚĆ I TRWAŁA PAMIĘĆ ZA ICH PATRIOTYZM I GODNOŚĆ POLAKA</p> </div>
Stan zachowania i najważniejsze postulaty konserwatorskie	Bibliografia	Dane dot. osób pochowanych, okoliczności śmierci, pierwotnego miejsca pochówku; historia obiektu itp.
<p>Monument odnawiany w 1967 r. (dodanie zniczy) oraz rekonstruowany w 1973 r. z inicjatywy struktur ZBoWID-u. Ponowne uroczyste odsłonięcie nastąpiło 9 maja 1973 r.</p> <p>Prawdopodobnie niewielkie prace rewitalizacyjne zostały przeprowadzone w 1984 r.</p> <p>W 2023 r. kwaterna poddana rewitalizacji. Zadanie wykonano z dotacji Wojewody Wielkopolskiego przy współpracy z Miastem Gniezno.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. APPOG, <i>Urząd Miejski w Gnieźnie</i>, sygn. 551. 2. G. Konieczka, <i>Pomnik ofiar terroru</i>, [w:] https://www.gniezno.eu/atrakcje/atrakcja/875/pomnik_ofiar_terroru_ [dostęp: 3.12.2021 r.] 3. <i>Dzień, w którym żegnano pomordowanych bohaterów Grodu Lecha</i>, [w:] https://gniezno24.com/reportaze/item/15988-dzien-w-ktorym-zegnano-pomordowanych-bohaterow-grodu-lecha [dostęp: 3.12.2021 r.] 4. APPOG, <i>Urząd Miejski w Gnieźnie</i>, sygn. 71. 5. Archiwum Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, <i>Pomnik plus mogiła zbiorowa ofiar terroru hitlerowskiego w latach 1939 – 1945. Gniezno</i>. Brak sygn. 6. Porozumienie w sprawie powierzenia obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych z dnia 15.03.2023 r. (Dz. U. WW. z 2023 r. poz. 3001). 	<p>W kwaterze spoczywają m.in. osoby pomordowane przez Niemców w Dalkach, Gnieźnie (park Kościuszki), Komorowie, Łabiszynie, Łopienniu, Napoleonowie, Niechanowie, Pruchnowie, Strzyżewie Paczkowskim, Zdziechowiu, Inowrocławiu, Poznaniu, Rawiczu i Wronkach. Łącznie to 105 osób. Po wojnie z miejsc, gdzie przeprowadzano egzekucje dokonywano sukcesywnych ekshumacji szczątków. Już w maju 1945 r. miały miejsce ekshumacje w Dalkach i w lesie miejskim, a następnie w czerwcu i lipcu zlecono pierwsze pochówki w kwaterze na cmentarzu przy ul. Witkowskiej. Kolejne uroczystości pogrzebowe odbyły się 25 listopada 1945 r. 78 trumien wystawiono na gnieźnieńskim Rynku skąd ruszył kondukt żałobny na cmentarz. Mszy św. przewodniczył Prymas Polski kard. August Hlond. Kondukt przeszedł ul. Chrobrego, Lecha, Kościuszki, wiaduktem i ul. Witkowską. Na miejscu trumny złożono we wspólnym dole.</p> <p>Niestety dotychczas odnalezione dokumenty archiwalne nie przedstawiają żadnych obszerniejszych informacji dotyczących ofiar poza imieniem i nazwiskiem.</p> <p>W załączniku lista pochowanych.</p>
<p>Załączniki</p> <p>Zdjęcia w wersji cyfrowej – stan na 26.11.2021 r.</p> <p>Zał. nr 1 – wykaz wszystkich osób pochowanych w kwaterze. Zał. nr 2 – bliższe informacje dot. osób pochowanych w części wschodniej kwatery (bliżej ul. Witkowskiej).</p>		
<p>Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data, podpis):</p>		<p>Bartosz Biegała, 03.12.2021 r.</p>